

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. ลงวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป พระราชบัญญัติการศึกษานี้จะเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหาร และจัดการการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และจะเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกอบด้วย 9 หมวด 78 มาตรา และในหมวด 6 ได้กล่าวถึงเรื่อง มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ที่ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อ รองรับการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งมีการประเมินคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษาหรือองค์กรประเมินภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี ซึ่ง การประเมินผลภายนอกครั้งแรกของสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการภายใน 6 ปีนับตั้งแต่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีผลบังคับใช้ (ประมาณสิงหาคม 2548)

(สามัญศึกษา, 2542ข : ก)

จากเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 จะเห็นว่า กลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกัน คุณภาพภายในให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องอันเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การประกันคุณภาพภายนอก เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพและ มาตรฐานตามที่กำหนด

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งถือว่ามีหน้าที่ดูแลในเรื่องการศึกษาของชาติ ได้กำหนดให้ การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงฯ และ ได้กำหนดเป็นนโยบายโดยให้ทุกกรมในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ไปใช้กับสถานศึกษา ในสังกัด ดังนั้นกรมต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการจัดการศึกษา จึงได้กำหนดเรื่องนี้เป็น นโยบายของกรม และมีการพัฒนากรอบการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ตามแนวทางของแต่ละกรม สำหรับกรมสามัญศึกษาก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชาชน ซึ่งรัฐมุ่งเน้นให้การศึกษาระดับนี้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ กรมสามัญศึกษาถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นนโยบายสำคัญและเร่งด่วนของกรม ที่จะให้สถานศึกษาทุกแห่งพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของตนเอง เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

จากนโยบายดังกล่าว กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และสามารถนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน จนสามารถพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของคนที่สอดคล้องกับลักษณะของสังคมปัจจุบันและอนาคต และเชื่อถือได้

สำหรับด้านคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของไทย จากที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 1) ได้นำเสนอข้อมูลในด้านคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่าผลการทดสอบนักเรียนจากสถานบันต่าง ๆ นั้นในบางรายวิชามีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ เช่น จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ ปี 2540 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของวิชาต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นต้นว่า คะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์และฟิสิกส์ของนักเรียนชั้น ม. 6 มีค่าไม่ถึงร้อยละ 30 แสดงว่านักเรียนทำข้อสอบได้ไม่ถึง 1 ใน 3 ของข้อสอบทั้งหมด และจาก ข้อมูลการประเมินของ IEA (International Association for the Evaluation of Education Achievement) เกี่ยวกับผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ พบว่า แม้ผลการเรียนของนักเรียนไทยจะดีกว่าหลายประเทศในโลก แต่ยังต่ำกว่าหลายประเทศในทวีปเอเชีย (สามัญศึกษา, 2542ก :2)

นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการแล้ว จริยธรรม คุณธรรม และความปลอดภัยของร่างกายและจิตใจของเด็กไทยก็อยู่ในสภาวะเสี่ยงเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างของปัญหายาเสพติดที่กำลังระบอบอยู่ในสถานศึกษาขณะนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 1)

ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์นั้น จากการศึกษาศึกษาของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เกี่ยวกับการทำข้อสอบวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ของสมาคมนานาชาติเพื่อการประเมินผลทางการศึกษา พบว่า เด็กไทยทำคะแนนได้ดีสำหรับข้อสอบแบบเลือกตอบ ที่ใช้ทักษะพื้นฐาน (เช่น การบวก ลบ คูณ หาร) หรือข้อสอบที่ใช้

ความจำ แต่ไม่สามารถทำข้อสอบที่เป็นโจทย์ปัญหา ที่ต้องคิดวิเคราะห์ หรือต้องเขียนคำตอบ อธิบายยาว ๆ แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการคิดวิเคราะห์ และการเรียบเรียงความคิดออกมาเป็น คำพูดของเด็กไทยในขณะที่ความสามารถดังกล่าว เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในโลก ปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 1-2)

จากที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการศึกษาของไทยที่จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถหรือจริยธรรม คุณธรรม ด้วยเหตุนี้ จึงมีความน่าเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของไทย โดยจะต้อง เริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเอง และในการพัฒนาคุณภาพของ สถานศึกษานั้น ทำได้โดยจะต้องให้สถานแต่ละแห่งจัดให้มีการประกันคุณภาพภายใน ผสมผสาน อยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อันจะเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้ มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข จะได้ ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขัน กับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2543 : 2)

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ ของการศึกษา โดยเน้นการประกันคุณภาพของกระบวนการบริหาร และการให้บริการทางด้าน การศึกษาทั้งระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและ สังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อสนองนโยบายข้างต้น กรมสามัญศึกษา จึงได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมี แนวความคิดหลักในการดำเนินการดังนี้ (สามัญศึกษา, 2542ก : 5-6)

- 1) การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Child-Centered Development)
- 2) การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School-Based Management : SBM)
- 3) การมีส่วนร่วมและร่วมคิดร่วมทำ (Participation & Collaboration)
- 4) การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Decentralization of Education)
- 5) การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

และในการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษานั้น กรมสามัญศึกษาได้ เสนอแนวทางการดำเนินงานไว้ 6 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและการเตรียมการ

2) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา 3) การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้
 4) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
 6) การเตรียมการประเมินจากองค์กรภายนอก ซึ่งทั้ง 6 ขั้นตอนที่โรงเรียนจะนำมาใช้เป็นแนวในการดำเนินงานนั้น ควรต้องสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพศึกษาของกรมฯและกระทรวงฯ ซึ่งมีระบบการประกันคุณภาพศึกษาของกรมฯและกระทรวงฯนั้น มีโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื้องกันของระบบอยู่ 3 องค์ประกอบ คือ 1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา 2) การตรวจสอบการทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และ 3) การประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา (สามัญศึกษา, 2542ก : 8-9 และ กรมสามัญศึกษา, 2542ข : 23)

การที่จะนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเข้ามาใช้ในหน่วยงาน จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมและความพร้อมของหน่วยงานในการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบการประกันคุณภาพศึกษา และความเห็นที่สอดคล้องกันของบุคลากรทั้งหน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญในการใช้และปฏิบัติตามระบบ ซึ่งขั้นตอนในการนำระบบเข้าสู่หน่วยงานจะประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (ศิริจันทร์ ทองประเสริฐ, 2543 : 40-41)

- 1) หัวหน้าหน่วยงานทำความเข้าใจกับหลักการและกระบวนการต่าง ๆ ในองค์ประกอบทั้ง 3 ของระบบประกันคุณภาพ
- 2) จัดให้มีการอบรมหรือทำให้เกิดความเข้าใจทั้ง 3 องค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพให้กับบุคลากรของหน่วยงาน
- 3) สร้างทีมงานที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจติดตามภายใน (Internal Auditor)
- 4) แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (Steering Committee) เพื่อดำเนินการจัดทำคู่มือระบบคุณภาพ
- 5) สร้างความร่วมมือกับบุคลากรของหน่วยงานในการจัดทำรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงานตามคู่มือระบบคุณภาพ
- 6) จัดประชุม/สัมมนาเพื่อทำความเข้าใจกับบุคลากรของหน่วยงานในการปฏิบัติงานตามระบบคุณภาพที่จัดทำขึ้น
- 7) ดำเนินการประกันคุณภาพตามระบบที่จัดทำ
- 8) จัดให้มีการดำเนินการตรวจติดตามภายในตามขั้นตอนในระบบตรวจติดตามโดยทีมงานที่ได้รับการฝึกอบรมสำหรับการตรวจติดตาม
- 9) นำผลจากการตรวจ ติดตามภายในมาแก้ไขปรับปรุงระบบคุณภาพ และดำเนินการตามข้อ 6,7 และ8 ตามความจำเป็น

- 10) เมื่อมีการดำเนินการตามระบบคุณภาพ ที่จัดทำขึ้นจนแน่ใจว่าบุคลากรในหน่วยงานสามารถปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม ก็จัดให้มีการประเมินจากภายนอก
- 11) นำผลที่ได้จากการประเมินกลับไปปรับปรุงระบบคุณภาพ และระบบการตรวจติดตามภายใน
- 12) ดำเนินการให้มีการประเมินจากผู้ประเมินภายนอกเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีการปฏิบัติตามระบบคุณภาพอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

จากขั้นตอนในการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเข้าสู่หน่วยงาน จะเห็นได้ว่า มีบุคคลที่ต้องเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันหลายฝ่าย สำหรับในระบบของโรงเรียนมัธยมจะเริ่มตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ต้องศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย มาตรการ และกระบวนการต่าง ๆ ในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา แล้วผู้บริหารก็จัดอบรม หรือทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ให้แก่บุคลากรในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการปฏิบัติ ทั้งผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักการและกระบวนการต่าง ๆ ในองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างดี

จากขั้นตอนที่กล่าวมาทั้งหมดเมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูหรือบุคลากรในโรงเรียน มีความสำคัญที่สุดในการที่จะทำให้นโยบายของกรมฯ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ เนื่องจากการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องการเวลาอันยาวนานทั้งในการพัฒนาระบบและการตรวจสอบความเชื่อถือได้ มีกลไกสำหรับดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีกลไกสำหรับการสืบย้อนกลับไปยังสาเหตุของปัญหา ดังนั้นบุคคลที่กล่าวถึงนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการต่าง ๆ ในองค์ประกอบทั้ง 3 ของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างดี และยอมรับที่จะนำระบบนี้ไปใช้ในหน่วยงาน

การดำเนินการของโรงเรียนเพื่อมุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดนั้น โรงเรียนจะต้องระดมสรรพกำลังใช้ความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อวางแผนดำเนินการ กำหนดเป้าหมาย เวลา จัดทำเป็นธรรมนูญโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนต่อไป ทั้งนี้โรงเรียนก็ต้องมีระบบการประเมินเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินการดังกล่าว เพื่อแสดงว่าโรงเรียนได้พัฒนาเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดแล้วหรือไม่ หากยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดก็จะนำไปสู่การส่งเสริม ปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องต่อไป จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คือ การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการ (และหากคู่มือหาสาระขององค์ประกอบหลักการประกันคุณภาพการศึกษา จะพบว่า องค์ประกอบ

ส่วนที่ 1 และ 2 คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา และการตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา อยู่ในระบบการประกันคุณภาพภายใน ส่วนองค์ประกอบที่ 3 คือ การประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา จะอยู่ในระบบการประกันคุณภาพภายนอก)

การดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของสถานศึกษาที่กระทำโดยบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง อย่างต่อเนื่องและในการประเมินตนเองของสถานศึกษานั้น ต้องอาศัยบุคลากรในหน่วยงานเป็นผู้ร่วมดำเนินการ ดังนั้นการมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าของการประเมินตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่รับผิดชอบด้านการประเมินผลภายในจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างดีและจะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องเดียวกันนี้ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในหน่วยงานทุกฝ่ายด้วยเช่นกัน และการประเมินผลภายในนั้น นอกจากบุคลากรในสถานศึกษาประเมินกันเองแล้ว ในขั้นตอนการประเมินผลภายใน สถานศึกษายังต้องถูกประเมินโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางอีก ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอกแต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน

และจากการศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดปัตตานี ของ วาสนา แสงงาม (2543 : 101) ปรากฏว่า จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร ในหัวข้อการประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลเรื่องกลุ่มบุคคลที่จะมาเป็นผู้ประเมินว่า กลุ่มบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างดีหรือไม่ และเข้าใจสภาพธรรมชาติและปรัชญาของโรงเรียน ตลอดจนมีข้อมูลสารสนเทศเพียงพอที่จะสามารถประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ หรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้นอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ถูกประเมิน หรือมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมนั่นเอง

ผู้บริหารและครูในฐานะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรงนั้น เมื่อบุคคลกลุ่มเหล่านี้ได้รับรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา บุคคลกลุ่มเหล่านี้จะมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานไปตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษานี้อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือเป็นครูผู้สอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา จึงมีความต้องการที่จะศึกษาเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา ในด้านความเข้าใจและความคิดเห็น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ของผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเรื่องการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา ของผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา
3. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา

ความสำคัญและประโยชน์

ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและมีประโยชน์ทำให้ทราบข้อมูลด้านต่าง ๆ ในเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา ดังนี้

1. ระดับความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารและครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา
2. ระดับความคิดเห็นในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารและครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดสงขลา
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารและครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดสงขลา
4. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารโรงเรียนในการกำหนด นโยบาย เป้าหมาย และมาตรการ ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อที่จะได้กำหนดได้ตรงตาม ความต้องการของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน
5. เป็นแนวทางให้แก่ผู้สนใจดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในโอกาสต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา ที่นำมาใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

1) ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

2) องค์ประกอบหลักของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา ซึ่งการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบจะสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ของกรมสามัญศึกษาที่ได้เสนอแนวทางในการดำเนินงานไว้ 6 ขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนจะสอดคล้องกับการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1) องค์ประกอบที่ 1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา ชั้นที่ 1-3 คือ

2.1.1) ขั้นการศึกษาและเตรียมการ

2.1.2) ขั้นการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา

2.1.3) ขั้นการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้

2.2) การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา ชั้นที่ 4-5 คือ

2.2.1) ขั้นการตรวจสอบ และทบทวน คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2.2.2) ขั้นการพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา

2.3) การประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา ศึกษา สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา ชั้นที่ 6 คือ ขั้นการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา จาก 42 โรงเรียน จำนวน 2,910 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 42 คน

2) ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 98 คน

3) หัวหน้าหมวดวิชา จำนวน 395 คน

4) ครูผู้สอน จำนวน 2,375 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มโดยใช้ตำแหน่งเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ ตำแหน่งผู้บริหาร ซึ่งได้แก่ตำแหน่ง ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าหมวดวิชา กับตำแหน่งครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยค่าความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ โดยใช้สูตรยามาเน่ (Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต้นจำนวน 352 คน และเมื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต้นแต่ละกลุ่ม โดยเทียบ สัดส่วนระหว่างประชากรของแต่ละกลุ่มกับขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้บริหาร จำนวน 65 คน และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มครูผู้สอน จำนวน 287 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่สิ่งมีชีวิต แปลหรือตีความหมายของสิ่งเร้าจากการรับสัมผัสของอวัยวะสัมผัสต่าง ๆ และพยายามที่จะแสดงความรู้สึจากสิ่งที่คุณได้รับรู้ ออกมาในรูปของการกระทำใดการกระทำหนึ่ง หรือในรูปของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความหมาย หรือที่เรารู้จัก เข้าใจกัน ซึ่งในการแปลหรือตีความนั้น จะต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมมาเป็นเครื่องช่วยในการแปลหรือตีความหมายของสิ่งนั้น ๆ ในที่นี้หมายถึงการแปลหรือตีความของผู้บริหารและครูที่คิดหรือเข้าใจว่าตนเอง มีความเข้าใจ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรื่องประกันคุณภาพการศึกษา ที่นำมาใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการแปลความ ตีความ และขยายความ คำ หรือข้อความที่ได้มาจากการอ่าน การฟัง การศึกษาคูงาน ในที่นี้หมายถึง ความเข้าใจที่ได้จากการประเมินตนเองของผู้บริหารและครู ว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ที่ได้มาจากการอ่าน การฟัง การเข้ารับการอบรม สัมมนา การศึกษาคูงาน
3. ความคิดเห็น หมายถึง แนวความคิดต่าง ๆ หรือการลงความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแสดงออกตามธรรมชาติของบุคคล และความคิดเห็นนี้เกิดจากพื้นฐานของข้อเท็จจริงและประสบการณ์ของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ในที่นี้คือความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิบัติงานตามองค์ประกอบหลักของการประกันคุณภาพศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา

4. ผู้บริหาร ในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ คือ ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา

4.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา

4.2 ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา

4.3 หัวหน้าหมวดวิชา หมายถึง บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งจากสถานศึกษาให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา หรือทำการแทนในตำแหน่ง หัวหน้าหมวดวิชา เฉพาะหมวดวิชาใดวิชาหนึ่ง คือ หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ หมวดวิชาสังคมศึกษา หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาพลานามัย หมวดวิชาอุตสาหกรรม หมวดวิชาเกษตรกรรม หมวดวิชาคหกรรม หมวดวิชาศิลปศึกษา หมวดวิชาธุรกิจ และหมวดวิชาคอมพิวเตอร์

5. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่สอนรายวิชาต่าง ๆ ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพพื้นฐานทั่วไป รวมทั้งครูประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียน

6. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความ มั่นใจ และเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งในที่นี้กล่าวถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบหลักของการประกันคุณภาพการศึกษา และแนวทางในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับองค์ประกอบหลัก

7. องค์ประกอบหลักของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

7.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) การพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษา และมีแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามขั้นตอนดังนี้คือ (1) การศึกษาและการเตรียมการ (2) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา (3) การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้

7.2 การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูล สารสนเทศ ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ 1) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา 2) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา 3) การกำหนดมาตรการการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อเนื่องมาจากการควบคุมคุณภาพการศึกษา ตามมาอีก 2 ขั้นตอนดังนี้คือขั้นที่ (4) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา (5) การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

7.3 การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง และมีแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อเนื่องมาจากการตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา อีก 1 ขั้นตอน ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา คือขั้นที่ (6) การเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

8. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 500 คน ตามเกณฑ์กรมสามัญศึกษา
9. โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1,499 คน ตามเกณฑ์กรมสามัญศึกษา
10. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 – 2,499 คน ตามเกณฑ์กรมสามัญศึกษา
11. โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไปตามเกณฑ์กรมสามัญศึกษา